Euroopan parlamentti
2019-2024

Ulkoasiainvaliokunta

2023/2122(INI)

17.11.2023

LAUSUNTO

ulkoasiainvaliokunnalta

talousarvion valvontavaliokunnalle

EU:n talousarviosta rahoitettavien valtiosta riippumattomien järjestöjen avoimuudesta ja vastuuvelvollisuudesta
(2023/2122(INI))

Valmistelija: Deirdre Clune

PA_NonLeg

EHDOTUKSET

Ulkoasiainvaliokunta pyytää asiasta vastaavaa talousarvion valvontavaliokuntaa sisällyttämään seuraavat ehdotukset päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

– ottaa huomioon 8. maaliskuuta 2022 antamansa päätöslauselman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventumisesta Euroopassa[1],

A. ottaa huomioon, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 11 artiklassa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 15 artiklassa edellytetään, että EU:n toimielimet toimivat mahdollisimman avoimesti hyvän hallintotavan edistämiseksi ja kansalaisyhteiskunnan osallistumisen varmistamiseksi; ottaa huomioon, että parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustaa SEUT-sopimuksen 300 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan talous- ja sosiaalikomitea, johon kuuluu muun muassa kansalaisyhteiskunnan järjestöjen edustajia ja jolla on neuvoa-antava tehtävä;

B. ottaa huomioon, että naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineessä – Globaali Eurooppa (NDICI)[2] kansalaisyhteiskunnan järjestöt määritellään monenlaisiksi toimijoiksi, joilla on useita eri tehtäviä ja valtuuksia, jotka voivat vaihdella ajan mittaan ja instituutioiden ja maiden välillä; ottaa huomioon, että kansalaisyhteiskunnan järjestöihin lukeutuvat kaikki valtiosta riippumattomat, voittoa tavoittelemattomat, itsenäiset ja väkivallattomat rakenteet, joita ihmiset ovat muodostaneet yhteisiä poliittisia, kulttuurisia, uskonnollisia, ympäristöön liittyviä, sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita ja ihanteita edistääkseen ja jotka toimivat paikallisella, kansallisella, alueellisella tai kansainvälisellä tasolla ja jotka koostuvat virallisista ja epävirallisista kaupunki- ja maaseutujärjestöistä;

C. ottaa huomioon, että komissio määrittelee 16. toukokuuta 2022 antamansa ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä (uudelleenlaadittu) (COM(2022)0223) 2 artiklan 48 kohdassa ’valtiosta riippumattoman järjestön’ valtiosta itsenäiseksi voittoa tavoittelemattomaksi vapaaehtoisjärjestöksi, joka ei ole poliittinen puolue tai ammattiliitto;

D. katsoo, että edunvalvojiin, myös valtiosta riippumattomiin järjestöihin, olisi sovellettava erityisesti rahoituksen osalta valvontaa, asianmukaista huolellisuutta ja avoimuutta koskevia sääntöjä ja että kriteerien on oltava oikeasuhteisia eivätkä menettelyt saa olla liian raskaita, erityisesti kun on kyseessä ovat pienet valtiosta riippumattomat järjestöt;

E. toteaa, että lobbausta tai edunvalvontaa EU:n toimielimissä harjoittaville oikeushenkilöille, valtiosta riippumattomat järjestöt mukaan lukien, asetettujen

[1] EUVL C 347, 9.9.2022, s. 2.

[2] Katso naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa perustamisesta 9. kesäkuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/947 2 artiklan 7 kohta, EUVL L 209, 14.6.2021, s. 1.

avoimuusvaatimusten tiukentamisen olisi edesautettava ulkomaisen sekaantumisen jäljittämistä;

F. ottaa huomioon, että komissiolla on vahvat mekanismit EU:n talousarviosta rahoitusta saavien valtiosta riippumattomien järjestöjen menojen valvomiseksi ja että ne ovat tiukimpia Euroopassa; ottaa huomioon, että Euroopan parlamentin jäseniin ja entisiin jäseniin kohdistuneet viimeaikaiset korruptioväitteet koskivat myös erästä valtiosta riippumatonta järjestöä, jota ei ollut rekisteröity avoimuusrekisteriin;

G. ottaa huomioon, että 13. syyskuuta 2023 Euroopan parlamentin työjärjestystä muutettiin nuhteettomuuden, riippumattomuuden ja vastuuvelvollisuuden vahvistamiseksi;

Valtiosta riippumattomien järjestöjen merkitys ihmisoikeuksien ja demokratian edistämisessä ja suojelemisessa

1. antaa tunnustusta keskeisestä roolista, joka ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi ja suojelemiseksi toimivilla valtiosta riippumattomilla järjestöillä ja kansalaisyhteiskunnan järjestöillä on yhteiskunnissa kaikkialla maailmassa; korostaa tässä yhteydessä näiden järjestöjen ratkaisevan tärkeää työtä ihmisoikeuksien ja demokratian edistämisessä ja puolustamisessa, kaikenlaisen syrjinnän torjumisessa, puhtaan, terveellisen ja kestävän ympäristön puolustamisessa, tiedon välittämisessä erityisesti heikoimmassa asemassa oleville henkilöille ja ryhmille heidän oikeuksistaan sekä heidän puolustamisessa, kun näitä oikeuksia loukataan, ihmis- ja kansalaisoikeuksien rikkomusten paljastamisessa, kulttuurienvälisen vuoropuhelun, kansalaisvaikuttamisen ja julkisen osallistumisen edistämisessä, disinformaation ja vihapuheen torjumisessa, yleiseen etuun liittyvän tiedon keräämisessä ja hallitusten ja vaaleilla valittujen edustajien saattamisessa vastuuvelvollisiksi kansalaisille sekä korruption ja ihmisoikeusloukkausten rankaisemattomuuden torjumisessa;

2. korostaa vakavia riskejä, joita ihmisoikeusjärjestöille työskentelevät henkilöt kohtaavat toiminnassaan eri puolilla maailmaa, mukaan lukien heihin ja heidän perheisiinsä kohdistuvat uhkaukset, pelottelu ja kaikenlainen häirintä, myös verkkokanavien ja sosiaalisen median kautta, perusteettomat oikeudenkäynnit ja syytteeseenpano, mielivaltaiset pidätykset, väkivalta, kidutus, katoamiset, surmat ja teloitukset, jotka voivat ajaa heidät maanpakoon;

3. on huolissaan siitä, että jotkut kolmansien maiden hallitukset, joiden tavoitteena on kaventaa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ja vaientaa eriävät mielipiteet, ovat hyväksyneet muun muassa turvallisuutta, terrorismin torjuntaa ja ulkomaisen sekaantumisen torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä, jossa ihmisoikeusjärjestöille ja niiden työntekijöille asetetaan syrjiviä velvoitteita, niiden toimintaa leimataan tai rajoitetaan tai se kielletään muun muassa lakkauttamalla nämä valtiosta riippumattomat järjestöt, jäädyttämällä niiden varat, estämällä niiden rahoittajia myöntämästä varoja tai estämällä niitä saamasta rahoitusta; katsoo, että EU:n olisi tässä yhteydessä näytettävä esimerkkiä;

EU:n ulkoisen toiminnan määrärahoista rahoitusta saavien ihmisoikeusjärjestöjen avoimuus ja vastuuvelvollisuus

4. korostaa, että on tärkeää varmistaa mahdollisuuksien mukaan, että saatavilla on avointa tietoa ihmisoikeuksiin ja demokratiatukeen sekä näihin liittyviin kaikkialla maailmassa toteutettaviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin tarkoitettujen EU:n ulkoisen toiminnan varojen edunsaajista, valtioista riippumattomat järjestöt mukaan lukien; toteaa, että valtiosta riippumattomat järjestöt ovat vuosien ajan vaatineet suurempaa avoimuutta EU:n tasolla; panee merkille joidenkin ihmisoikeuksien puolustajien ja valtiosta riippumattomien järjestöjen vaaralliset ja henkeä uhkaavat olosuhteet EU:n ulkopuolisissa maissa; katsoo tähän liittyen, että on varmistettava luottamuksellisuus ja tietosuoja, jotta niitä ei saatettaisi vaaraan;

5. panee tyytyväisenä merkille, että EU:n rahoitus on lopetettu ja maksettuja varoja peritään takaisin muutamilta sellaisilta järjestöiltä, joiden toimet ovat olleet EU:n arvojen vastaisia; kehottaa komissiota jatkamaan toimiaan sen varmistamiseksi, että EU:n varoilla ei rahoiteta järjestöjä, jotka eivät kunnioita SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja EU:n arvoja; kehottaa lisäksi komissiota kehittämään joustavampia strategioita niiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tukemiseksi, joiden toimintaympäristö on tukahduttava ja joilla on vaikeuksia saada apua;

6. kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita toimimaan täysin avoimesti varojen kohdentamisessa kolmansille maille muuttoliikeasioissa tehtävää yhteistyötä varten ja varmistamaan, että muuttoliikkeeseen liittyvä EU:n rahoitus, koulutus tai muu tuki kolmansille maille ei suoraan tai välillisesti helpota ihmisoikeusloukkauksiin syyllistymistä eikä lujita ja ylläpidä tällaisten loukkausten rankaisemattomuutta; vaatii, että kaikille EU:n tai jäsenvaltioiden rahoittamille muuttoliikeyhteistyöhankkeille tai -aloitteille on tehtävä perusteelliset ja riippumattomat ihmisoikeusvaikutusten ennakkoarvioinnit, että niitä on seurattava koko hankkeen ajan ja että tällaisten arviointien ja seurannan tulokset on toimitettava Euroopan parlamentille;

7. kehottaa komissiota selventämään varainhoidon avoimuuden järjestelmässä EU:n rahoittamien hankkeiden edunsaajista, myös ihmisoikeuksien ja demokratiatuen alalla, saatavilla olevia tietoja ja dataa ja parantaman näiden organisointia; korostaa, että kun edunsaajia vaaditaan julkistamaan kaikki rahoituslähteensä, on otettava huomioon tilanne niissä maissa ja ympäristö, joissa edunsaajat toimivat, jotta voidaan varmistaa, että tietojen ja datan julkistaminen varainhoidon avoimuuden järjestelmässä ei saata heitä vaaraan;

8. suosittelee, että avoimuutta ja taloudellista vastuuvelvollisuutta koskevia oikeudellisia velvoitteita sovelletaan samalla tavalla kaikkiin EU:n rahoitusta saaviin valtiosta riippumattomiin järjestöihin ja edunvalvojiin;

9. huomauttaa, että EU:n rahoitusta saavien valtiosta riippumattomien järjestöjen on oltava avoimia saamastaan rahoituksesta; panee merkille, että niiden työ antaa EU:n tuelle näkyvyyttä eri viestintäkanavilla eri tavoin, myös virallisilla verkkosivustoilla; painottaa, että joskus nämä erot voivat johtua siitä, että joissakin tiettyjen autoritaaristen ja epäliberaalien hallintojärjestelmien maissa, joissa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet ovat rajalliset, tällaisen tiedon levittäminen voi saattaa valtiosta

riippumattomat järjestöt vaaraan; kehottaa ottamaan käyttöön yhdenmukaistetut mutta joustavat toimintatavat, jotta ihmisoikeuksien ja demokratiatuen hyväksi myönnettävästä EU:n rahoituksesta tehdään yleisölle avoimempaa, ja välttämään sitä, että epävarmassa toimintaympäristössä toimivat valtiosta riippumattomat järjestöt joutuvat vaaraan;

10. tuomitsee kolmansien maiden hallitusten tukemien organisaatioiden (valtiojohtoisten kansalaisjärjestöjen) käyttämisen erityisesti ihmisoikeuskysymyksiin liittyvän väärän tiedon ja valheellisten narratiivien levittämiseen;

11. korostaa, että kolmansien maiden antama rahoitus EU:hun sijoittautuneille oikeushenkilöille, myös valtiosta riippumattomille järjestöille, jotka harjoittavat lobbausta tai edunvalvontaa EU:ssa ja pyrkivät vaikuttamaan EU:n ulkopoliittiseen päätöksentekoon, voi toisinaan altistaa nämä järjestöt pahantahtoiselle ulkoiselle vaikuttamiselle; katsoo, että avoimuutta koskevat vaatimukset eivät kuitenkaan saisi leimata laillista ulkomaista rahoitusta; palauttaa tähän liittyen mieliin ulkomaisesta sekaantumisesta kaikkiin Euroopan unionin demokraattisiin prosesseihin ja siihen sisältyvästä disinformaatiosta 1. kesäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman[3] ja suosituksista avoimuutta, lahjomattomuutta, vastuuvelvollisuutta ja korruption torjuntaa koskevien Euroopan parlamentin sääntöjen uudistamiseksi 13. heinäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman[4], joissa tuodaan esiin joidenkin EU:n ulkopuolisista maista rahoitusta saavien valtiosta riippumattomien järjestöjen aiheuttamat riskit ulkomaisesta sekaantumisesta ja disinformaatiosta; kehottaa jatkamaan pohdintaa EU:n toimielinten tulevista strategioista ja lähestymistavoista korruption ja ulkomaisen sekaantumisen riskien havaitsemiseksi ja niiden ehkäisemiseksi EU:n päätöksenteossa; tuo esiin, että eräisiin Euroopan parlamentin jäseniin ja entisiin jäseniin kohdistuneiden viimeaikaisten korruptioväitteiden yhteydessä on epäilty, että erästä valtiosta riippumatonta järjestöä, jota ei ole rekisteröity EU:n avoimuusrekisteriin ja jonka tavoitteeksi on ilmoitettu ihmisoikeuksia edistävien toimien toteuttaminen, on käytetty ulkomaisen sekaantumisen välikätenä; katsoo, että on yleisen edun mukaista tietää kaikkien lobbausta tai edunvalvontaa harjoittavien sidosryhmien rahoituslähteet, myös EU:n ulkopuolelta saatava rahoitus, ja toteaa, että kaikkien tähän liittyvien toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia ja on vältettävä perusoikeuksien tahatonta rajoittamista;

12. pitää myönteisenä EU:n avoimuusrekisterin käytössä saavutettua edistystä, ja on sitoutunut jatkamaan työtään rekisterin soveltamisalan laajentamiseksi ja sen sisältämien tietojen seurannan tehostamiseksi; huomauttaa, että rekisteröityjen oikeushenkilöiden rahoituslähteitä, EU:n avustukset sekä EU:sta ja sen ulkopuolelta saadut lahjoitukset mukaan lukien, koskevat vuotuiset rahoitustiedot asetetaan julkisesti saataville EU:n avoimuusrekisterissä; korostaa, että 12. heinäkuuta 2023 alkaen edunvalvojilta on edellytetty, että ne ensin rekisteröityvät avoimuusrekisteriin, jotta ne voivat osallistua parlamentin tapahtumiin aktiivisina kutsuvieraina, paitsi jos rekisteröinti voi vaarantaa henkilön hengen tai henkilökohtaisen turvallisuuden taikka asiaankuuluvien yhteisöjen olemassaolon tai jos muut pakottavat syyt edellyttävät luottamuksellisuutta; palauttaa mieliin, että EU:n avoimuusrekisterissä (liite II)

[3] Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2023)0219.

[4] Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2023)0292.

edellytetään, että valtiosta riippumattomat järjestöt antavat tiedot rahoituksensa päälähteistä luokittain, EU:lta saatava rahoitus mukaan lukien; korostaa, että toimissa, joilla valtiosta riippumattomia järjestöjä vaaditaan julkistamaan kaikki rahoituslähteet, on otettava huomioon autoritaarisissa ja epäliberaaleissa maissa toimivien valtiosta riippumattomien järjestöjen tilanne erityisesti silloin, kun tällaisten tietojen julkistaminen voisi vaarantaa ne ja niiden toiminnan tukahduttavan lainsäädännön, kuten ”ulkomaisia agentteja” koskevien lakien ja vastaavien säännösten, soveltamisen vuoksi; pitää valitettavana, että rekisteröinti aiheuttaa merkittävää hallinnollista rasitetta muille mantereille sijoittautuneille pienille kansalaisyhteiskunnan organisaatioille, jotka eivät tavanomaisesti toimi EU:n toimielimissä tai harjoita siellä edunvalvontaa; kehottaa arvioimaan uusia toimenpiteitä kansalaisyhteiskunnan organisaatioita kuullen, jotta voidaan välttää kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvat tahattomat perusoikeuksien rajoitukset ja varmistaa, että sovellettavat toimenpiteet ovat oikeasuhteisia ja oikeudenmukaisia;

13. palauttaa mieliin 13. syyskuuta 2023 tekemänsä päätöksen parlamentin työjärjestyksen muuttamisesta lahjomattomuuden, riippumattomuuden ja vastuuvelvollisuuden vahvistamiseksi[5]; toteaa kuitenkin, että EU:n toimielinten ja myös parlamentin olisi oltava huolellisempia ja olisi varmistettava, että vuorovaikutusta EU:n avoimuusrekisteriin kirjattavien yhteisöjen kanssa koskevassa kehyksessä pyritään suurempaan avoimuuteen, nuhteettomuuteen ja vastuuvelvollisuuteen; kehottaa tähän liittyen parlamentin yksiköitä lisäämään valvontaa, jotta varmistetaan parlamentin työjärjestykseen kuuluvien nuhteettomuutta, riippumattomuutta ja vastuuvelvollisuutta koskevien tarkistettujen sääntöjen noudattaminen; toteaa, että tarvitaan lisäresursseja oikeushenkilöiden tai yhteisöjen, mukaan lukien ihmisoikeusjärjestöt, kaikkien lobbaus- tai edunvalvontatoimien avoimuuden ja vastuuvelvollisuuden vahvistamiseksi;

14. kehottaa kaikkia EU:n toimielimiä panemaan EU:n avoimuusrekisteriä koskevat nykyiset säännökset täytäntöön ja valvomaan niiden noudattamista huomattavasti tiukemmin; vaatii myös vahvistamaan EU:n avoimuusrekisteriä lisäämällä sille osoitettuja määrärahoja ja henkilöstöä, jotta se voi tarjota tukea kaikille hakijoille ja rekisteröityneille, erityisesti pienille yhteisöille ja valtiosta riippumattomille järjestöille, koko rekisteröintiprosessin ajan ja tarkistaa näiden toimittamat tiedot perusteellisemmin; kehottaa komissiota esittämään ehdotuksia edunvalvonnan avoimuuden lisäämiseksi ja sen varmistamiseksi, että tiedot erityisesti kolmansien maiden hallitusten puolesta toteutettavista lobbaus- tai edunvalvontatoimista, niiden määrärahoista ja poliittisesta soveltamisalasta julkistetaan asianmukaisesti EU:n avoimuusrekisterissä ja että väärien tietojen ilmoittamisesta määrätään seuraamuksia.

[5] Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2023)0316.

LIITE: LUETTELO YHTEISÖISTÄ TAI HENKILÖISTÄ, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA

Esittelijä on yksin vastuussa seuraavan luettelon laatimisesta. Valmistelija on saanut tietoja seuraavilta yhteisöiltä tai henkilöiltä valmistellessaan lausuntoa ennen sen hyväksymistä valiokunnassa:

Yhteisö ja/tai henkilö
HUMAN RIGHTS AND DEMOCRACY NETWORK
CIVIL SOCIETY EUROPE

TIEDOT HYVÄKSYMISESTÄ
LAUSUNNON ANTAVASSA VALIOKUNNASSA

Hyväksytty (pvä)	16.11.2023
Lopullisen äänestyksen tulos	+: 39 –: 5 0: 3
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet jäsenet	Alexander Alexandrov Yordanov, François Alfonsi, Maria Arena, Petras Auštrevičius, Anna Bonfrisco, Reinhard Bütikofer, Susanna Ceccardi, Włodzimierz Cimoszewicz, Anna Fotyga, Giorgos Georgiou, Raphaël Glucksmann, Andrius Kubilius, Ilhan Kyuchyuk, Antonio López-Istúriz White, Thierry Mariani, Marisa Matias, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Sven Mikser, Francisco José Millán Mon, Alessandra Moretti, Kostas Papadakis, Tonino Picula, Isabel Santos, Mounir Satouri, Jordi Solé, Dominik Tarczyński, Hilde Vautmans, Charlie Weimers, Isabel Wiseler-Lima
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet varajäsenet	Dacian Cioloş, Georgios Kyrtsos, Gabriel Mato, Juozas Olekas, Pina Picierno, María Soraya Rodríguez Ramos, Mick Wallace, Elena Yoncheva
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet sijaiset (209 art. 7 kohta)	Karolin Braunsberger-Reinhold, Charles Goerens, Eero Heinäluoma, Maria-Manuel Leitão-Marques, Dan-Ştefan Motreanu, Paul Tang, Eugen Tomac, Lucia Vuolo, Juan Ignacio Zoido Álvarez

LOPULLINEN ÄÄNESTYS NIMENHUUTOÄÄNESTYKSENÄ LAUSUNNON ANTAVASSA VALIOKUNNASSA

39	+
PPE	Alexander Alexandrov Yordanov, Karolin Braunsberger-Reinhold, Andrius Kubilius, Antonio López-Istúriz White, David McAllister, Gabriel Mato, Vangelis Meimarakis, Francisco José Millán Mon, Dan-Ştefan Motreanu, Eugen Tomac, Lucia Vuolo, Isabel Wiseler-Lima, Juan Ignacio Zoido Álvarez
Renew	Petras Auštrevičius, Dacian Cioloş, Charles Goerens, Georgios Kyrtsos, Ilhan Kyuchyuk, María Soraya Rodríguez Ramos, Hilde Vautmans
S&D	Maria Arena, Włodzimierz Cimoszewicz, Raphaël Glucksmann, Eero Heinäluoma, Maria-Manuel Leitão-Marques, Sven Mikser, Alessandra Moretti, Juozas Olekas, Pina Picierno, Tonino Picula, Isabel Santos, Paul Tang, Elena Yoncheva
The Left	Marisa Matias, Mick Wallace
Verts/ALE	François Alfonsi, Reinhard Bütikofer, Mounir Satouri, Jordi Solé

5	-
ECR	Anna Fotyga, Dominik Tarczyński, Charlie Weimers
ID	Thierry Mariani
NI	Kostas Papadakis

3	0
ID	Anna Bonfrisco, Susanna Ceccardi
The Left	Giorgos Georgiou

Symbolien selitys:
+ : puolesta
- : vastaan
0 : tyhjää